

1956 (SVEIN HAFTORN). 23 juli ble det funnet et reir med 4 fjærløse unger her. Och han fortsätter: »Det er iakttagelser som tyder på at arten nå har slått seg ned i Østerdal som fast(?) rugefugl, idet eksemplarer ble sett også sommeren 1957.»

Också hösten 1957 började sidensvansfloccar om 20—50 ex. visa sig vid Lit efter den 20.10. Inga rönnbär fanns. Fåglarna satt ofta i rödvinbärsbuskarna och åt vinbär. En solig dag såg jag en flock, som slog sig ned i en gran med kottar samt en björk bredvid. De sökte ivrigt efter föda en god stund. Sedan satt de och putsade fjädrarna och solade sig. Om de hittade insekter eller något annat ätbart kunde ej ses från marken.

PER N. JONSSON

3. Onormaliteter våren och sommaren 1956, några anteckningar från södra Bergslagen

Hörsammande redaktionen vädjan om informationer beträffande den sena vårens inverkan på artförekomst och häckningsförhållanden våren och sommaren 1956, har jag här sammanställt mina anteckningar, vilka främst äro avsedda att belysa förhållandena i gränstrakterna mellan Närke och Västmanland. Närmare bestämt är det de trängre partierna utefter Arbogaån mellan Dy- och Sjömosjöarna, som varit föremål för observationer. Då denna lokal såväl i geografiskt hänseende som terrängmässigt är nog så representativ för förhållandena inom södra Bergslagen kan sammanställningen även anses gälla i vidgat sammanhang. För detta talar också den lokala anhopningen av fåglar, som är anmärkningsvärd inte bara numerärt sett utan kanske i ännu högre grad vad artrikedomen beträffar.

Att utan vidare anse den sena våren såsom enda bidragande faktor till de anmärkningsvärda förhållandena i berört hänseende är icke tillräckligt. Den i stora delar av Europa mycket ogynnsamma vintern torde sålunda i lika hög grad ha bidragit till onormaliteterna. Man får nog också gå tillbaka till torrsommaren 1955 för att finna svaren på många frågor. Det är således en hel rad olyckliga omständigheter, som här samverkat.

Sammanställningen avser ej blott att belysa förekomst och häckningsförhållanden utan berör också sträckförhållanden och uppträdanden i de fall, där de på något sätt avvikit från det för trakten normala.

Knölsvan (*Cygnus olor*). Så gott som uteslutande översomrare, och häckning äger rum blott i ett mindre antal sjöar. Under pingsthelgen 1955 räknades ett 15-tal knölsvanar i Sjömosjön, under det att 1956 endast enstaka ex. uppehållit sig i samma vatten. Liknande iakttagelser ha för övrigt gjorts i angränsande sjöar.

Sångsvan (*Cygnus cygnus*). På grund av ishinder tvingades höstens genomflyttare att lämna trakten kring årsskiftet. Endast total isläggning hindrar den för övrigt att övervintra. Ankomsttiden i våras blev aldrig noterad men inföll, medan de allra flesta sjöarna i trakten ännu voro helt islagda. Den 15.4. lägo fortfarande ca 200 ex. kvar i Sjömosjön och ca 75 i Dysjön. Omkring den 20.4. försvunno de från dessa sjöar. Från den en mil nordligare belägna Finnåkerssjön försvunno de sista svanarna mellan den 3. och 4.5. Antalet rastande svanar var åtskilligt mindre än normalt. 500 ex. brukar inte vara ovanligt för trakten.

Bivråk (*Pernis apivorus*). Vid tvenne, fram till den 7 juli under observation stående häckningar har iakttagits följande. Fall nr 1: Honan låg fortfarande hårt

på, intet av äggen kläckta. Fall nr 2: Hanen ännu i spel vid samma tidpunkt och var för övrigt den ende av detta par, som kunde iakttagas då, varför honan sannolikt ruvade. En resa lade tyvärr hinder i vägen för fortsatta observationer.

Tofsvipa (*Vanellus vanellus*). Anlände ca 14 dagar senare än normalt. Ingen märkbar skillnad beträffande frekvensen.

Morkulla (*Scolopax rusticola*). Har av vårsträcken att döma varit allmännare i trakten än vanligt. Ännu den 7.7. hördes dragande hanar.

Storspov (*Numenius arquata*). Anlände i månadsskiftet mars-april, således ca 14 dagar försenad. Som vanligt mycket allmän.

Fiskmåsa (*Larus canus*). Försenad ankomst och minskad häckningsfrekvens. En inventering å strå-kan mellan Oppboga pappersbruk och Dysjön gav 5 häckpar mot normalt 8.

Skrattmåsa (*Larus ridibundus*). Har inga anor i trakten, men beståndet är statt i ökning med det hittills största antalet noterat 1955. Årets bestånd torde numerärt sett vara att jämföra med tidigare års. Således en märkbar tillbakagång mot fjol-årets topp.

Fisktärna (*Sterna hirundo*). Den 4.5. kom det första exemplaret till Sjömo-sjön, men sedan dröjde det ca 14 dagar innan arten mera allmänt började visa sig i trakten. Dess uppträdande i år kännetecknas av en markant tillbakagång. I Dy-sjön har detta år häckat 2 par mot normalt det dubbla. Inom vissa områden har den varit helt försvunnen.

Gök (*Cuculus canorus*). Anmärkningsvärt sen ankomst. Första ex. noterat den 20.5. Någon minskad frekvens i galandet har ej konstaterats. Noteras bör, att han ropat längre i år än normalt, och åtminstone fram till mitten av juli hördes ännu enstaka ex.

Göktyta (*Jynx torquilla*). Sen ankomst. Först i början av juni hördes arten i full utsträckning, således nästan en månad senare än vanligt. Den har ej heller låtit höra sig så ofta som förr, men huruvida detta kan sättas i samband med en tillbakagång undandrar sig mitt bedömande.

Sånglärka (*Alauda arvensis*). Hördes någorlunda regelbundet först i slutet av mars. Antalet synes emellertid icke ha reducerats i påfallande grad.

Hussvala (*Delichon urbica*). Kom anmärkningsvärt sent och syntes här i nämnvärd utsträckning först i början av juni. Stammen har dessutom varit svagare än på många år, och nu, i mitten av augusti, är den sällsynt här vid Oppboga pappersbruk, där arten normalt häckar med 20—30 par.

Kaja (*Corvus monedula*). Numerären synbarligen oförändrad, men många av artens ordinarie häckplatser ha i år anmärkningsvärt nog ej anlitats.

Stjärtmes (*Aegithalos caudatus*). Från att hösten 1955 ha haft en mycket stark stam med flockar på 50-talet individer minskade arten katastrofalt i antal under den stränga vintern, och häckningssäsongen inleddes med ett mycket ogynnsamt utgångsläge. Höstens flockar få visa i vilken grad stammen kunnat återhämta sig.

Gårdsmyg (*Troglodytes troglodytes*). Från att ha varit helt försvunnen efter fimbulvintrarna i början av 40-talet har stammen sakta men säkert tagit sig upp till en tämligen god nivå, och på lämpliga biotoper har det kanske till och med varit litet trångbott ibland. Så kom då denna hårda vinter och slog beståndet i spillror igen. Det är ju möjligt att några klarat strapatserna, men inte ens på de säkraste ställena har jag noterat arten i år.

Björkt
Tältra
patserna bä
som denna

Rödvi
ningen av
skjutning a
ej, och häcl

Koltra
ännu högre

Stensl
av maj, vil

Rödha
randet här
mera än 50
i markerna
lig omfamn

Sävså
tillhällen o

Härme
sin numerl
Fellingsbro.

Ärtså
än normalt

Grans
ten av maj

Gröns
mycket rin

Kungs
stora flerte

den minsk

Törns
området u

och häckni
reducerade

Stare
1.4. I må

gång ej mi
Grönf

att tidigar
1955—1956

ståndet se

Gröns
fågeln i tr

fortfarande
och utgör

Bergf

Björktrast (*Turdus pilaris*). Något svagare stam än normalt.

Taltrast (*Turdus ericetorum*). Den av trastarna som synbarligen klarat strapaserna bäst. Jag har under de senare åren aldrig funnit så många häckande par som denna sommar.

Rödvingetrast (*Turdus musicus*). Har gått tillbaka i den största utsträckningen av de fem, i trakten häckande trastarterna. Prognoserna om en sydlig förskjutning av häckningsområdet på grund av den sena våren infriades uppenbarligen ej, och häckning har endast förekommit sporadiskt.

Koltrast (*Turdus merula*). Även denna art har förlorat terräng, kanske i ännu högre grad än björktrasten.

Stenskvätta (*Oenanthe oenanthe*). De första exemplaren visade sig i början av maj, vilket är ca 14 dagar senare än det normala. Någon nedgång ej märkbar.

Röd hake (*Erithacus rubecula*). När den i maj på allvar var igång med musicerandet här i trakten, framgick klart, att beståndet reducerats avsevärt, troligen med mera än 50 %. Av eftersommarens och höstens karakteristiska »rödhakeknaster» ute i markerna kan man emellertid sluta sig till att häckning förekommit i ganska hygglig omfattning, och någon katastrofal avgång har ej varit fallet.

Sävsångare (*Acrocephalus schoenobaenus*). Ankomst i slutet av maj. Idealtillhållen ordinärt besatta. I övrigt något mindre allmän än normalt.

Härmsångare (*Hippolais icterina*). Började sjunga den 4.6. Arten har ökat sin numerär ganska påtagligt och har i år varit allmän bland bebyggelsen kring Fellingsbro.

Ärtsångare (*Sylvia curruca*). Ankomstdatum ej noterat. Något svagare stam än normalt.

Gransångare (*Phylloscopus collybita*). Några genomflyttare noterades i mitten av maj, således tämligen sent för arten.

Grönsångare (*Phylloscopus sibilatrix*). Den första hördes den 11.5. Antalet mycket ringa denna sommar.

Kungsfågel (*Regulus regulus*). Massuppträdande hösten 1955, då sannolikt stora flertalet sträckte söderut. Att manfallet varit stort även bland dessa tyder den minskade häckningsfrekvensen på.

Törnskata (*Lanius collurio*). Uppträder normalt med en jämn stam inom hela området utan att direkt vara allmän. Den har varit tämligen sällsynt i sommar, och häckningsfrekvensen torde ha varit ungefär hälften av den normala. Kanske reducerades kullarna 1955 på grund av den långa torkan.

Stare (*Sturnus vulgaris*). Sen ankomst — de första exemplaren omkring den 1.4. I många fall matades ungarna i boet långt in i juli månad. Någon tillbakagång ej märkbar.

Grönfink (*Chloris chloris*). Övervintrade i anmärkningsvärt ringa antal. Från att tidigare ha varit den allmännaste fågeln vid fågelborden uppträdde den vintern 1955—1956 endast sporadiskt. Kraftig avflyttning torde ha varit orsaken, enär beståndet sedan fram på västkanten antog mera normala proportioner igen.

Grönsiska (*Carduelis spinus*). Var sommaren och hösten 1955 den allmännaste fågeln i trakten med invasionsartad förekomst. Minskade sedan successivt men var fortfarande ej sällsynt i november månad. Årets siskbestånd är betydligt mindre och utgör endast en bråkdel av fjolårets härskaror.

Bergfink (*Fringilla montifringilla*). Vårens genomflyttning företogs i normal

utsträckning, om ock vid en något senare tidpunkt än vanligt. Sålunda uppehöll sig rätt stora flockar i trakten så sent som den 6.5. utan att visa någon större brådska med att komma iväg.

ÅKE ULANDER

4. En fågelinventering ex officio för 100 år sedan

I en i Östergötlands läns lantmäterikontor förvarad lagaskiftesakt (S:ct Anna 66) rörande skärgårdshemmanet Missjö heter det som följer:

«§ 12. Härefter . . . skreds till företaget af Graderingen utaf de holmmar som äro tjenlige till fågelaflingen och skjutningen; och warandes de enligt följande anteckning befunnen:

Nr	Namn	Gradering efter Fågelpar räknad
1	Ljusklabbarne	11
2	Arfskär	8
(Här följa nu ytterligare trettioen holmar eller skär)		
		Summa 129

Förestående Holmar komma att på delegarne efter deras hemmantal fördelas i enlighet med nu åsatta värde, hwilken taxering, i enlighet med jordegarnes eget bifall, sålunda erkännes; . . . 29 maj 1852 . . . »

De fåglar, som åsyftades, voro sannolikt trutar. Av protokollet framgår nämligen, att fångst av »ljusungar» var ett gängse näringsfång, och i dessa trakter användes detta ord åtminstone numera som beteckning på trutungar.

De sålunda boniterade och särskilt namngivna holmarna och skären torde gå att identifiera än i dag.

F. J. B. ANDRÉN

5. Ytterligare fynd av kornknarr (*Crex crex*) 1957

Som komplettering till den sammanställning av kornknarrfynd i Sverige 1957, som utförts av ENEMAR i VF nr 4, 1957, p. 269 ff., vill undertecknad meddela, att 1 ex. hördes i Utsälje by i Järna sn, Dalarna, den 9.7.1957 av ENAR ERIKSSON. Fyndorten ligger vid Väster Dalälven, betydligt västligare än de Dala-fynd, som redovisas på kartan p. 277.

GUNNAR INGRITZ

I ovannämnda sammanställning av kornknarrfynd har ett tryckfel uppstått. I HANS HOLMSTRÖMS rapport från Teg i Västerbotten (p. 286) uppges, att fågeln bar ägg av 3 cm diameter. Storleken skall vara 3 mm.

RED.

6. Återfynd av i utlandet ringmärkt glada (*Milvus milvus*)

Den 15 mars 1951 anträffades en glada, ad. ♂, död på Boo egendom (58° 56' N; 15° 28' E), nära Hjortkvarn i Närke. Vårfynd av denna numera i landskapet sällsynta fågelart är anmärkningsvärda, och intresset för detta exemplar minskade ingalunda, när det befanns, att den bar en ring med inskriptionen »ORNITOL. CENTR. RIGA 132012».

Genom vänlig förmedling av den kände ryske ornitologen, professor dr G. DEMENTIEV, har det efter sex år blivit möjligt att klarlägga data för märkningen.

Fig. 1. Ha

Fågeln rin
i Lettiska 8
orten är be

Under ti
LARSSON oc
ett lågfjäll
ytan låg in
trots överflö
ländska va
del anmärk

Tallbi
sjunga ett p
Bofink
Lappsj
lokaler fann
på några be